

нислава Војтовича и Збигњева Јутомског. Фотографија представља основ литографија Луцјана Миановског. Као представник младе генерације изабран је Кшиштоф Скурчевски чије графике одишу атмосфером претходних уметника.

Варшавско стваралаштво представљено је графикама Ане Јелонек Сохе, коју мотивише проблем заштите човекове средине. Графике Јануша Пшибилског представљају дијалог са делима Пикаса и Маџеј Модзелевски користи фотографски запис као елеменат инспирације у свом стваралаштву.

Град Лоб представља Станислав Фијалковски. Његови рафинирани графички радови пуни су узбудљиве, тајанствене атмосфере. Антони Старчевски ствара нуристичке «графолошке» нотације, штампане на суво, без примене штампарских боја. Лешек Розга је познат као мајстор поетских акватинти инспирисаних старом уметношћу. Савршено мајсторство представљају литографије Анджеја Гиераги које повезују конструктивни приступ са формама пуним немира и динамике. Фотографије — графике Жежека Трелинског везане су за уметност акције.

У Торунју су настале акватинте Барбаре Наремске Дебске које приказују свет архитектонских пространа. Шарени линорези Марије Васовске инспирисани су морским пејзажима.

Веома активно стваралаштво познањских графичара представљено је делима Јана Бердишака, свестраног уметника који у својим делима истражује проблематику простора. Човек, његови немири, усамљеност и патње, главни је мотив дрвореза Анджеја Залецкоог. Јацек Гулчински користи за мотиве својих сериграфија фотографије својих пријатеља.

На изложби је представљена и група аутора из Зелене Горе. У том избору посебну пажњу завређују дела већ преминулих аутора Маријана Шпаковског и Клема Фелхнеревског који су дали значајан допринос у формирању уметничке средине у Зеленој Гори. Апстрактни радови Шпаковског настали су 1963. године када је овај графичар учествовао на Међународном бијеналу графике у Љубљани. Дрворези Фелхнеревског, међу којима је и изложено «Сарајево», представљају део путописних записа овог аутора по Југославији.

Представљени избор графике нема тематски карактер већ је намера била да се овом изложбом прикажу важније етапе развоја савремене пољске графике и неке њене карактеристике и посетиоци упознају са богатством достигнућа графичког стваралаштва у послератној уметности Пољске.

Гжегож ХМЕЛЕВСКИ

САВРЕМЕНА ПОЉСКА ИЛУСТРАЦИЈА

Илустрација књиге убраја се у оне области пољског стваралаштва које су у послератном периоду постигле значајан развој. Развој уметничке илустрације углавном је везан за Варшаву и Краков, али се илустрација стварала и у мањим градовима, па и у Зеленој Гори чији су ствараоци добили пуно међународних и домаћих признања.

С обзиром на повезаност илустрације са текстом књиге, Народна библиотека «Suryian Norwid» у Зеленој Гори почела је пре неколико година са прикупљањем оригиналних илустрација пољских аутора и 1980. године отворила сталну изложбу «Галерија пољске илустрације». Ретроспективном методом Галерија приказује начин украшавања пољских књига у ранијем периоду (од почетка XVI века) па до послератног стваралаштва пољских илустратора.

Приређена изложба у Краљеву представља избор (из збирке зеленогорске галерије) илустрација уметника разних генерација чија је делатност везана за послератни период. У њему се налазе представници најстарије генерације стваралаца, већ преминули уметници који се убрајају у класике: Антони Униеховски и Јан Марцин Шанцер, а такође и ученици последњег у које убрајамо Антониа Боратинског, Јозефа Вилкона, Марију Мацкевич-Адамус и Збигњева Рихлинског. Најмлађу генерацију представљају Емилија и Војтек Фреуденрајхови.

Сваки изабрани аутор изложених илустрација представља уметнички индивидуум, у потпуности оригиналан, а њихова дела имају особене уметничке вредности. Код једног је то спонтани цртеж пером (понекад нежно обојен) као што су илустрације Атонија Униговског, или пак дивна композиција и колорит код Антонија Боратинског. Евидентне разлике су истовремено доказ велике лепезе коришћених техника. Поред радова у техници графике (Анджеј Струмило) представљени су и чисто сликарски радови.

У Пољској истовремено ствара плејада аутора који суверено владају техником цртања, композицијом и колоритом (Збигњев Рихлицки, Софија Фијалковска).

Велика лепеза техничких могућности неких аутора и њихова свесна стваралачка опредељеност доводе до успешног прилагођавања пластичног изражавања времену у којем стварају, стилу и атмосфери илустрованог текста. Класичан пример таквог стваралаштва су дела уметника средње генерације — Јозефа Вилкона и нешто старијег Анджеја Струмиле.

Као и у целом свету тако и у Пољској, посебно су богато илустроване књиге за децу. Доста успеха у стварању илустрација за децу и омладину имале су жене сликари, а као пример изабрани су радови Марије Мацкевич-Адамус, Олге Сиemiашкове и Божене Трухановске. Вероватно, жена може боље разумети и проникнути у дечји свет и то пластично изразити.

